

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 1, 2021 | 28.01.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.1.104](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.104)

УДК 339.944

*Л. П. Кудирко,
к. е. н., професор, професор кафедри світової економіки,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-9089-7223*

ЕКОНОМІКА В'ЄТНАМУ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ

*L. Kudyko
PhD in Economics, Professor, Professor of the Department of World Economy,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine*

VIET NAM'S ECONOMY IN THE SYSTEM OF GLOBAL PRODUCTION AND SALES

Ідентифіковано місце сучасного В'єтнаму в системі глобального виробництва та збуту товарів та послуг. Виявлено використання гібридних форматів співпраці в'єтнамських підприємств з міжнародним бізнесом, у т.ч. транснаціональними компаніями, а саме через акціонерні (внутрішньокорпоративні) та неакціонерні форми (NEMs). Оцінено результати включення В'єтнаму в систему міжнародного поділу праці за соціально-економічними та технологічними критеріями. Визначено, що досягнення змін забезпечено комплексом структурних трансформацій в інституційному та економічному середовищі країни, які мали як ендогенне, так і екзогенне походження. Акцентовано увагу на здебільшого регіональному азійському пріоритеті участі країни в глобальних ланцюгах створення вартості. Проведено аналіз найбільш вагомих статей експорту, що виступають драйверами зростання в останнє десятиріччя. Визначено, що існують серйозні обмеження внутрішнього характеру, які ускладнюють розвиток передових сфер сучасного бізнесу, зокрема невідповідність системи освіти та професійної підготовки у В'єтнамі запитам сучасного виробництва. Зазначено про існування в умовах корона-кризи ризиків негативних наслідків вже у середньостроковому періоді, зокрема скорочення робочих місць, зниження частки глобальної доданої вартості, генерованої на в'єтнамських підприємствах. Висунуто гіпотезу, що в довгостроковому періоді країні з безумовно великим внутрішнім ринком доведеться слідувати досвіду КНР та розглядати можливість посилення ролі ендогенних факторів економічного розвитку.

The importance of Viet Nam in the system of global production and sales of intermediate goods and business services has been identified. The employment of hybrid formats of cooperation of Viet Nam's enterprises with international business, including multinational companies, by means of equity (intracorporate) and non-equity modes (NEMs) has been detected. The outcome of Viet Nam inclusion in the system of international division of labor by socio-economic and technological criteria has been evaluated. The development of country's international status has been discovered: from an agricultural country – raw materials and textile supplier to the producer of middle and high-technological products. There has been revealed that achieving of

changes was ensured by a set of structural transformations, which had both endogenous and exogenous origin, in the institutional and economic environment of the country. The quantitative comparison of export via equity and non-equity modes of cooperation with international business has been conducted. The characteristic of special Viet Nam' NEM modalities has been presented by using three main sectors of Viet Nam's economy. The analysis of the most important export items that act as growth drivers in the last decade has been made. An additional consequence of the dynamic growth of individual industries aimed at international markets driven by the development of supplementary industries, especially IT-BPO, has been defined. There has been discovered existence of significant internal limitations that have complicated development of advanced business areas, in particular the inconsistency of the education and training system in Viet Nam with the demands of modern production. Since the main part of production in Viet Nam, which is a part of GVC, is concentrated on medium and low-tech industries there is a concern about negative consequences in the medium term. In terms of coronavirus crisis, job cuts, decline of global value added share generated by Viet Nam's enterprises are expected. The following hypothesis was put forward: the country with absolutely huge market should follow People's Republic of China experience and consider an opportunity of strengthening the role of endogenous factors for economic development.

Ключові слова: *В'єтнам; міжнародне виробництво; міжнародна торгівля; прямі іноземні інвестиції (ПІІ); неакціонерні моделі виробництва; глобальні виробничі ланцюжки (GVCs).*

Keywords: *Viet Nam; international production; international trade (export; import); foreign direct investment (FDI); non-equity modes of production (NEMs); global value chains (GVCs).*

Постановка проблеми. Світове господарство XXI століття вирізняється інтенсивністю контактів економічних агентів на всіх рівнях, починаючи від національних економік, у т.ч. у особі своїх урядів, закінчуючи бізнесом, інтегрованим у міжнародне виробництво та збут через глобальні виробничі мережі (GVCs). За оцінкою експертів UNCTAD [1], нинішня криза, зумовлена впливом COVID-19, може прискорити процеси структурної трансформації міжнародного виробництва та торгівлі, які були започатковані раніше та, в найближче десятиліття, лише посилюватимуться. Це створить колосальні проблеми для тих країн, чия економіка вже не одне десятиріччя орієнтована на зовнішній попит не лише готової продукції, але й товарів проміжного споживання та бізнес-послуг й забезпечувала у такий спосіб підтримку національної зайнятості та виробництва.

Наслідки зазначених процесів для бізнесу будуть відчутними на всіх континентах, разом з тим глибина змін суттєво різнитиметься. В азієському регіоні прогноуються зміни в ланцюжках поставок, зниженні обсягів прямого іноземного інвестування(ПІІ) та геопросторовій диверсифікації потоків готової продукції та товарів проміжного споживання по цілій низці економік. Очікуване скорочення ПІІ, за попередніми оцінками, досягне разючих масштабів в 30-45%. Разом з тим, попри всі несприятливі чинники окремі регіони Азії та національні економіки збережуть високий рівень привабливості для організації виробництва під замовлення компаній-нерезидентів та залучення ПІІ. Мова йде про їх збільшення в Південно-Східній Азії, Китаї та Індії. Важливі позиції в системі глобального виробництва та збуту здатен зберегти і В'єтнам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен міжнародного успіху економіки В'єтнаму, який ще тридцять років відносився чи не до найвідсталіших держав у світі, отримав своє розкриття в цілій низці публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Інституційні передумови результативності економічних досягнень В'єтнаму проаналізовано в роботі Красноперова П.[2], суперечливий вплив глобалізації та індустріалізації на стан ринку праці у В'єтнамі відображено в праці Angie Ngoc Tran та Irene Nørlund[3]. Відповідь на питання щодо соціальної ціни забезпечення експортоорієнтованості в'єтнамського бізнесу отримано в дослідженні Alice Evans [4]. Результати багаторічних спостережень щодо впливу якості інституційного середовища на інноваційну спроможність малого бізнесу В'єтнаму відображені в нещодавніх роботах Vu Hoang Nam та Hoang Bao Tram [5]. Теза щодо важливості впливу угод про лібералізацію зовнішньої торгівлі на збільшення обсягів ПІІ у в'єтнамську економіку є основою дослідження My Duong, Mark J. Holmes & Anna Strutt [6]. Безумовно, кожен із окреслених аспектів у дослідженнях науковців у тій чи іншій мірі розкриває природу економічного успіху нинішнього В'єтнаму, разом з тим більш поглибленого дослідження потребують механізми інтеграції в'єтнамської економіки у систему світового виробництва та збуту та оцінка перспектив її розвитку у середньостроковому періоді .

Постановка завдання Метою статті є ідентифікація умов, моделей та результатів включення економіки В'єтнаму в систему глобального виробництва та збуту.

Виклад основного матеріалу. Участь країн в міжнародному виробництві та збуті через глобальні виробничі ланцюжки (GVCs) відіграє надзвичайно важливу роль в розвитку як самих національних економік, так і світової торгівлі та виробництва у цілому, хоча і сприймається як суперечливе явище. Враховуючи посилення політичних ризиків при здійсненні прямого іноземного інвестування в останнє десятиріччя, потужні ТНК в своїх стратегічних рішеннях прагнуть диверсифікувати ці загрози та обирають більш гнучкий гібридний формат виходу на зовнішні ринки[7]. Експансія GVCs здійснюється шляхом як акціонерних(внутрішньокорпоративних), так і неакціонерних форм(NEMs) міжнародної взаємодії між учасниками ланцюгів. Управління GVCs реалізується через складну мережу відносин з контрагентами та різні форми адміністрування. Вони охоплюють множинні операції та завдання; численні філії, партнерів по неакціонерним формам і торгівлю в чистому вигляді або комбінацію цих форм. Такий перебіг подій найбільш притаманний компаніям зі значно фрагментованою організаційною структурою або конфігурацією глобальних виробничих мереж [8-9]: від прямої власності на зарубіжні активи до неакціонерних форм (NEMs) і до звичайної торгівлі. Ці режими управління та ієрархічні структури в GVCs, через які вони проявляються, істотно впливають на розподіл економічних вигод та довгострокових стимулів для розвитку [10-11]. Особливо поширеним є використання гібридних форматів міжнародного бізнесу в країнах Південно-Східної Азії, у т.ч. В'єтнамі.

Увага до В'єтнаму, який ще донедавна був однією з найбідніших країн світу (ВВП на особу в 2005 році дорівнював 687 дол. США), є цілком зрозуміла. Нині, станом на 2019 рік, це майже стомільйонна (96,462 млн.осіб населення) країна, що має динамічну економіку: приріст ВВП за останні п'ять років не падав нижче 6 %. За останні 15 років ця країна майже в п'ять разів наростила власний ВВП: від 57 633 млн. дол США в 2005 до 264 182 млн. дол США в 2019 р., показник ВВП на особу в країні зріс майже в чотири рази, експорт та щорічний приплив ПІІ за цей же період збільшився у 8 разів. Не менш вражаючим з огляду інтегрованості країни у світові торговельно-економічні процеси є поточний показник зовнішньоторговельної квоти щодо ВВП: у 2019 році він наблизився до 200 % [12]. І якщо донедавна В'єтнам у системі міжнародного поділу праці позиціонувався як країна із домінуванням низькотехнологічного сільського господарства та легкої промисловості, то на кінець 2020 року за даними Митної служби статистики країни основними товарними групами, що експортувалися є: комп'ютери, електротехнічна продукція, запасні частини і компоненти до них, машини, обладнання, інструменти, текстиль та одяг, морепродукти, деревина та вироби з дерева[13]

Безумовно, досягнення таких вражаючих змін забезпечив цілий комплекс структурних трансформацій в інституційному та економічному середовищі країни, завдяки яким були задіяні механізми інтеграції національних підприємств в глобальну та регіональні виробничі та збутові мережі. Відтак В'єтнам став однією з найбільш динамічних країн-виробників серед держав Південно-Східної Азії. Першочергово спираючись виключно на ресурсні переваги у частині відносно молодого та дешевої робочої сили на початку ХХІ ст., нині країна демонструє більш потужний та високотехнологічний потенціал своєї економіки та бізнесу, що дозволяє претендувати на більшу частку доданої вартості в глобальних ланцюгах створення вартості (ГЛСВ).

Зауважимо, що В'єтнам є прикладом країни, що активно використовує як акціонерні, як неакціонерні формати співпраці і потужними ТНК. Так, із 489,88 млрд доларів США зовнішнього товарообороту В'єтнаму у вартісному вираженні за даними Митної служби В'єтнаму на вартість експорту і імпорту трейдерами з прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) досягла в цілому 333,46 млрд доларів США за період з січня по листопад 2020 року, що на 9,5% більше в порівнянні з попереднім роком[13]. У свою чергу, інша значна частина постачань щодо експорту готової продукції та товарів проміжного споживання здійснюється в'єтнамськими підприємствами, що інтегровані в міжнародне виробництво через NEMs. Якщо за оцінками експертів у 2016 році на їх частку припадало 62 млрд. дол. США, що склало близько 35 відсотків від загального експорту товарів у цьому році[14], то нині ці показники зростають як у відносному, так і обсяговому вимірі.

Неакціонерні формати виробництва в'єтнамського бізнесу, що інтегровані в глобальні виробничі мережі, присутні у всіх секторах економіки країни, не обмежуючись лише добувними галузями чи сільським господарством (таблиця 1).

Якщо ж виділяти окремі секторальні пріоритети розвитку, то безумовно це текстильна та швейна промисловість В'єтнаму. Експортна вартість текстилю та швейних виробів у 2016 р. становила 23,8 млрд. дол. США, то на кінець 2020 р. досягла вже 34 млрд. дол. США за оцінкою Митної служби В'єтнаму. Середньорічний приріст експорту в перебігу останніх десяти років становив 10-15 %, що дозволило за незначний термін часу стати В'єтнаму спочатку четвертим, а згодом, станом на 2020 р., третім в світі експортером одягу, слідом за Китаєм та Індією. Експорт текстилю та швейних виробів у рамках НЕМ або виробництва субпідрядів оцінюється на рівні 11-15 % відсотків всього товарного експорту.

Іншим ще більш важливим пріоритетом розвитку сучасного В'єтнаму є електронна промисловість, яка формує майже чверть ВВП країни та наближається до 100 млрд дол. США по експорту. Міжнародна вага цієї галузі така: дванадцяте місце в глобальному експорті та третє в АСЕАН. Разом з тим, зазначимо,

що для виробництва застосовується висока частка імпорту проміжного споживання у вигляді деталей, комплектуючих, матеріалів.

Таблиця 1.
Розподіл окремих міжнародних NEMs за участі в'єтнамського бізнесу
в трьох базових секторах економіки [14]

Сектори	Первинний		Вторинний		Третинний	
	Вирощування кави	Вилів креветок	Виробництво одягу та текстилю	Електроніка	Цілодобові магазини	ІТ-ВРО
Різновид продукту/ послуги	Зелена кави в зернах/ Робуста	Чорні тигрові креветки	Одяг/ вироби з текстилю	Мобільні телефони, комп'ютери	Дрібні роздрібні продовольчі товари; тютюн	Кол-центри; розробка програмного забезпечення
Кількість компаній, залучених до міжнародних NEMs	понад 100 В'єтнамська асоціація какао: VICOFA	87 (В'єтнамська асоціація експортерів та виробників морепродуктів: VASEP)	Понад 7000 (В'єтнамська асоціація текстилю та одягу: VITAS)	115 (В'єтнамська асоціація електронної промисловості: VEIA)	1500	1000
Основні компанії (партнери ТНК)	CCL Products Group (Ngon Coffee) Olam International (Café Outspan)	Minh Phu Seafood Corp (Mitsui)	Hansae Viet Nam (Gap) Viet Tien Garment (UNIQLO)	Four P Company (LG)	VinMart +; Circle K; B's Mart; FamilyMart; MiniStop; Shop&Go	Hoa Sao Group (Bellssystem 24) Transcosmos KDDI
Орієнтовний щорічний обсяг експорту через NEMs	\$3,3 млрд. та 1,75 млн. тонн (\$1,1 млрд. та 0,6 млн. тонн)	\$4 млрд та 727, 7 тис. тонн	\$23.8 млрд (\$20.0 млрд США)	\$ 40,4 млрд (\$ 12,1 млрд)	Продажі \$ 205,0 млн	\$ 67,0 млрд продаж (\$ 4,6 млрд доларів)
Різновид NEMs	Контрактне фермерство		Субконтрактинг		Франчайзинг, ліцензування	Субконтрактинг
Орієнтовна зайнятість	596 тис. осіб	Близько 4 млн. осіб в рибній індустрії	3 млн осіб	3 млн осіб	15 тис осіб	780 тис осіб
Середньорічне зростання експорту	близько 10 %	близько 3,5 %	10 %	близько 30 %	найвищі: на 293% за період 2015/2011 pp.	більше ніж у 10 разів за 2009–2016 pp.
Пріоритетні ринки	Німеччина - 15%, США – 13 %	США – близько 22 %, ЄС та Японія -19 %, КНР- 13 %	США -55%, ЄС -17%, Японія 14 %	Глобальний	VinMart+ 60%, Circle K 13%, B's Mart 10%, FamilyMart 9%	Японія, США, ЄС
Цілі розвитку	Переробка 25% кави в країні та виробництво 250 тис тон розчинної кави на рік.	Досягнення \$10 мільярдів по експорту креветок	Вийти на міжнародні ринки IPO	доведення 22,7% обсягу експорту для Samsung Electronics	Розширення мереж по країні	Подальший розвиток людських ресурсів для задоволення попиту на ІТ-спеціалістів

Джерело: розроблено автором на основі [14]

Відтак електронна промисловість фокусується на середньо- та низькотехнологічних збіркових операціях та процесах, які забезпечують відносно низьку частку локальної доданої вартості в глобальному ланцюгу створення вартості.

На прикладі В'єтнаму можна спостерігати також прояв ефекту синергії при динамічному розвитку окремих галузей, орієнтованих на зовнішні ринки. Мова йде про запит з їх боку на розвиток допоміжних галузей, перш за все ІТ-ВРО (інформаційні технології та аутсорсинг бізнес-процесів), що наразі є

драйвером економічного зростання у В'єтнамі. Безумовно, існують досить серйозні обмеження, які саме в умовах В'єтнаму ускладнюють розвиток передових сфер сучасного бізнесу.

Мова йде про брак належної освіти у сфері ІТ, а також відсутність практичного застосування та т.з. «м'яких навичок» (soft skills) є перешкодами для розширення масштабів цієї індустрії. Сучасні системи освіти та професійної підготовки у В'єтнамі не забезпечують належного рівня кваліфікації робочої сили для інноваційних сегментів економіки. Партнерами із групи АСЕАН пропонується лібералізувати В'єтнаму доступ для кваліфікованої робочої сили інших членів АСЕАН у певні сектори через трудову імміграцію.

Не менш вражаючі успіхи демонструє ще один сегмент в'єтнамської економіки, що інтегрований в глобальні системи виробництва за збуту. Сфера роздрібної торгівлі В'єтнаму в 2017 році перетнула 10 млрд. дол. США та продовжує нарощувати масштаби діяльності. Очевидними сильним аргументом на користь локації міжнародними роздрібними торговими компаніями своєї діяльності є відсутність інституційних бар'єрів для виходу на місцевий ринок та безпрецедентно висока ємність ринку, що охоплює майже 100 мільйонів споживачів. Міжнародні роздрібні торговці застосовують механізм франчайзингу, що дозволяє формувати партнерські неакціонерні форми співпраці з місцевим бізнесом. Ареал просування міжнародних торгових марок та торгових мереж розширюється через оптимізацію маркетингових, інноваційних та виробничих ресурсів один одного.

Оцінюючи виробничий внесок підприємств В'єтнаму в генерацію доданої вартості в експорті товарів та продуктів проміжного споживання та послуг, зауважимо, що він щорічно зростає: якщо в 1990 році її обсяг у сукупному експорті складав 1, 11 млрд дол США, то в 2019 р. – 21, 90 млрд. дол США. Відтак зростання досягло майже двадцятикратного розміру. Якщо з оцінити регіональну структуру експорту за показником доданої вартості, то нині її найбільшу частку складають поставки в країни, що розвиваються (13,16 млрд дол США), серед яких чільне місце посідають саме країни Азії (12, 78 млрд дол США), Частка розвинених країн, на яку спрямований зазначений експорт сягає близько 37,5 %, на країни з перехідною економікою припадає лише 2,3 %[15]. Вказана статистика геопросторової алокації експорту, в якому більша частка стосується продукції проміжного споживання та бізнес-послуг, пояснюється інтегрованістю економіки В'єтнаму перш за все в регіональні виробничі мережі. В'єтнам наразі є однією із п'ятох країн АСЕАН (у т.ч. Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Таїланд), що володіє важливою часткою поставок продукції проміжного споживання для експорту інших країн АСЕАН, це щонайменше для 3 – х країн, для яких в'єтнамські постачальниками є попередньою ланкою в міжнародному ланцюгу створення вартості[16].

Безумовно, досягнуті результати економіки В'єтнаму як важливої ланки мережі глобального виробництва та збуту мають і певну соціальну ціну. Експерти зазначають, що утримання конкурентних переваг продукції та послуг на експорт у напрямку мінімізації видатків на оплату праці на підприємствах-експортерах, поєднуються із жорстким тиском на рівні уряду щодо профспілок по цілій низці галузей. Разом з тим зовнішні міжнародні чинники здатні вносити позитивні зміни в інституційну матрицю держави, у т.ч. в систему захисту прав працівників. Так, В'єтнаму довелося лібералізувати власне трудове законодавство, щоб приєднатися до Транс-Тихоокеанського партнерства[3-4].

Висновки. Акцентуючи увагу на перспективах участі В'єтнаму через формат акціонерних та неакціонерних моделей в системі міжнародного виробництва та збуту, варто зазначити, що вони відповідатимуть логіці трансформації глобальних виробничих та збутових мереж[17]. Подальший розвиток експерти ЮНКТАД пов'язують із скороченням ланцюгів GVCs, посиленням концентрації доданої вартості по окремим країнам, що продемонструють в нових обставинах найбільш привабливі умови, та зниженням капіталоемності виробництв [1].

Враховуючи, що найбільша частка виробничих процесів у В'єтнамі, що є частиною GVCs, сфокусовані здебільшого по середньо- та низькотехнологічним виробництвам, існують ризики негативних наслідків вже у коротко-та середньостроковому періоді. Зокрема це може привести до скорочення робочих місць, зниження частки глобальної доданої вартості, згенерованій на в'єтнамських підприємствах. В довгостроковому періоді країні з безумовно великим внутрішнім ринком доведеться слідувати досвіду КНР та розглядати можливість посилення ролі ендегенних факторів економічного розвитку. А у цьому випадку не виключене імпортозаміщення по більшому переліку операцій виробничого циклу з метою розвитку національного виробництва готової продукції та формування національних брендів.

Список літератури.

1. World Investment, Report 2020: International production beyond the Pandemic. URL:https://unctad.org/system/files/official_document/wir2020_en.pdf
2. Красноперов П. Державне регулювання економіки у ході економічних реформ у В'єтнамі//Економіка та держава № 2/2020 сс. 115-121
3. Angie Ngoc Tran & Irene Nørlund (2015) Globalization, industrialization, and labor markets in Vietnam, Journal of the Asia Pacific Economy, 20:1, 143-163, DOI: [10.1080/13547860.2014.974343](https://doi.org/10.1080/13547860.2014.974343)
4. Alice Evans (2020) Export incentives, domestic mobilization, & labor reforms, Review of International Political Economy, DOI: [10.1080/09692290.2020.1788113](https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1788113)
5. Vu Hoang Nam & Hoang Bao Tram (2019) Business environment and innovation persistence: the case of small- and medium-sized enterprises in Vietnam, Economics of Innovation and New Technology, DOI: [10.1080/10438599.2019.1689597](https://doi.org/10.1080/10438599.2019.1689597)

6. My Duong, Mark J. Holmes & Anna Strutt (2020) The impact of free trade agreements on FDI inflows: the case of Vietnam, *Journal of the Asia Pacific Economy*, DOI: [10.1080/13547860.2020.1765717](https://doi.org/10.1080/13547860.2020.1765717)
7. Melnik, T., Kudyko, L., & Samsonova, L. (2019). Contractual relations in the new economic competition strategies of TNCS. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 116-124. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-3-116-124>
8. World Investment Report (2011) Non-equity modes of international production and development / Ed. by Y. Zhan. Switzerland URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2011_en.pdf
9. Casella, B., R. Bolwijn, D. Moran and K. Kanemoto (2019). Improving the analysis of global value chains: the UNCTAD-Eora database. *Transnational Corporations*, 26(3):115–142
10. Koval, V.; Duginets, G.; Plekhanova, O.; Antonov, A.; Petrova, M. (2019) On the supranational and national level of global value chain management, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 6(4): 1922-1937. URL: [https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(27\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(27))
11. Altomonte C. Business Groups as Hierarchies of Firms: Determinants of Vertical Integration and Performance / C. Altomonte, A. Rungi., 2013. – 50 c. – (Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM))
12. General Profile: Viet Nam. URL: <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/General Profile/en-GB/704/index.html>
13. Viet Nam Customs URL: <https://www.customs.gov.vn/Lists/EnglishNews/ViewDetails.aspx?ID=752&Category=News%20and%20Events&language=en-US>
14. Non-Equity Modes of Trade in ASEAN Promoting new forms of trade between Japan and ASEAN URL: https://www.asean.or.jp/ja/wp-content/uploads/sites/2/NEM_Viet-Nam_Paper-10.pdf
15. Value added exports of goods and services from Viet Nam, by value added creator, 1990-2019 [Millions of dollars] URL: https://www.asean.or.jp/en/centre-wide-info/gvc_database_paper11/
16. RISK INTENSITY OF GLOBAL VALUE CHAINS OF ASEAN URL: https://www.asean.or.jp/en/wp-content/uploads/sites/3/Resilient_GVCs_-web.pdf
17. Elia, S., S. Massini and R. Narula (2019). “Disintegration, modularity and entry mode choice: Mirroring technical and organizational architectures in business functions offshoring”. *Journal of Business Research*, 103: 417–431

References.

1. World Investment, Report 2020: International production beyond the Pandemic. [Online], available at: https://unctad.org/system/files/official document/wir2020_en.pdf (Accessed 14 Jan 2021).
2. Krasnopyorov, P. (2020), “State economic regulation in the process of economic reforms in vietnam”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 115–121. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.2.115](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.2.115)
3. Angie Ngoc Tran & Irene Nørlund (2015) "Globalization, industrialization, and labor markets in Vietnam", *Journal of the Asia Pacific Economy*, vol. 20, issue 1, pp. 143-163, DOI: 10.1080/13547860.2014.974343
4. Alice Evans (2020) "Export incentives, domestic mobilization, & labor reforms", *Review of International Political Economy*, DOI: 10.1080/09692290.2020.1788113
5. Vu Hoang Nam & Hoang Bao Tram (2019) "Business environment and innovation persistence: the case of small- and medium-sized enterprises in Vietnam", *Economics of Innovation and New Technology*, DOI: 10.1080/10438599.2019.1689597
6. My Duong, Mark J. Holmes & Anna Strutt (2020) "The impact of free trade agreements on FDI inflows: the case of Vietnam", *Journal of the Asia Pacific Economy*, DOI: 10.1080/13547860.2020.1765717
7. Melnik, T., Kudyko, L., & Samsonova, L. (2019). "Contractual relations in the new economic competition strategies of TNCS", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5(3), pp. 116-124. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-3-116-124>
8. World Investment Report (2011) Non-equity modes of international production and development / Ed. by Y. Zhan. Switzerland, [Online], available at: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2011_en.pdf (Accessed 14 Jan 2021).
9. Casella, B., R. Bolwijn, D. Moran and K. Kanemoto (2019). "Improving the analysis of global value chains: the UNCTAD-Eora database", *Transnational Corporations*, vol. 26(3), pp. 115–142.
10. Koval, V.; Duginets, G.; Plekhanova, O.; Antonov, A.; Petrova, M. 2019. On the supranational and national level of global value chain management, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 6(4): 1922-1937. [https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(27\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(27))
11. Altomonte, S. and Rungi, A. (2013), *Business Groups as Hierarchies of Firms: Determinants of Vertical Integration and Performance*, P. 50. (Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM))
12. UNCTAD, General Profile: Viet Nam, [Online], available at: <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/General Profile/en-GB/704/index.html> (Accessed 14 Jan 2021).
13. Viet Nam Customs, [Online], available at: <https://www.customs.gov.vn/Lists/EnglishNews/ViewDetails.aspx?ID=752&Category=News%20and%20Events&language=en-US> (Accessed 14 Jan 2021).

14. Non-Equity Modes of Trade in ASEAN Promoting new forms of trade between Japan and ASEAN, [Online], available at: https://www.asean.or.jp/ja/wp-content/uploads/sites/2/NEM_Viet-Nam_Paper-10.pdf (Accessed 14 Jan 2021).

15. ASEAN-Japan Centre, Value added exports of goods and services from Viet Nam, by value added creator, 1990-2019 [Millions of dollars], [Online], available at: https://www.asean.or.jp/en/centre-wide-info/gvc_database_paper11/ (Accessed 14 Jan 2021).

16. ASEAN-Japan Centre, RISK INTENSITY OF GLOBAL VALUE CHAINS OF ASEAN [Online], available at: https://www.asean.or.jp/en/wp-content/uploads/sites/3/Resilient_GVCs_-web.pdf (Accessed 14 Jan 2021).

17. Elia, S., S. Massini and R. Narula (2019). “Disintegration, modularity and entry mode choice: Mirroring technical and organizational architectures in business functions offshoring”. *Journal of Business Research*, vol. 103, pp. 417–431.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.